

MMM:n toimeksianto: Muistio ilmastoviisaan maankäytön tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tarpeista, 25.8.2020.

Ilmastopaneelin muistio ilmastoviisaan maankäytön tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tarpeista

Kristiina Regina, Jyri Seppälä, Timo Vesala & Markku Ollikainen

Ilmastopaneelin muistio perustuu paneelin jäsenten aiempaan tutkimukseen. Paneeli on saanut käyttönsä myös Luonnonvarakeskuksen koostaman katsauksen maankäytön tämänhetkisestä tutkimuksesta ja siinä tunnistetuista tutkimustarpeista. Ilmastopaneeli esittää näkemyksensä seuraavaa.

Yleiskorostukset

Luonnonvarakeskuksen katsaus on varsin kattava ja ansiokas sekä tutkimushankkeiden että tunnistettujen tutkimuksen aihealueiden suhteen. Katsaus on vahvan luonnontieteellinen, mikä sinänsä on hyvä, sillä maankäyttösektorin toimien tulee perustua vahvaan luonnontieteelliseen tietoon.

Ilmastopaneelin tehtävänä on tarjota politiikkaneuvontaa tieteen ja politiikan solmukohdassa. Tästä näkökulmasta katsottuna paneeli pitää tärkeänä tarkastella huolellisen tutkimuksen keinoin myös erilaisia politiikkatoimenpiteitä ja ohjauskeinoja sekä analysoida sitä, kuinka maankäytön eri osa-alueet ovat systemaattisesti vuorovaikutuksessa keskenään. Myös tulevien trendien ja kehityskulkujen ennakointi on tärkeää. Tämän kaltaisiin teemoihin tarvitaan lisää huomiota.

Ensimmäisenä teemana paneeli nostaa interaktiot metsätalouden, metsien käytön ja puun biomassan teollisen hyödyntämisen ja energiakäytön välillä. Tutkimusteemaksi tulisi nostaa metsien kasvatusmenetelmien ja käytön portfolion monipuolistamisen lisäksi erilaisten ohjauskeinojen ja kannustimien vaikutukset metsäsektorin ilmastokestävyyteen.

Maatalouden suhteen on välttämätöntä ymmärtää systeemitason vaikutukset ja ohjausmekanismit. Pitäisi esimerkiksi varmistaa, että kotieläintaloudessa tapahtuvat muutokset toteutuvat niin, että sieltä vapautuvan peltoalan uudet käyttömuodot tukevat päästövähennystavoitteita. Myös maataloudessa uudet ilmastoystävälliset tuotantoketjut lopputuotteineen tulisi olla kehitystoiminnan keskiössä. Systeemitason tarkastelu auttaisi nostamaan maatalouden, metsätalouden ja maankäytön muutosten keskinäisyhteyden terävään tarkasteluun.

Olenainen osa tki-toiminnan vaikuttavuutta on tutkitun tiedon käyttöön saattaminen, jota ilman tieteesen perustuvat parhaat ilmastotoimet eivät toteudu. On siis tärkeää tunnistaa koulutuksen ja tiedonvälityksen keinot, joilla tutkittu tieto siirtyy konkreettisiksi toimiksi, esim. maatalous- ja metsäneuvojen kautta.

Tulevien trendien tarkastelu on tarpeen maatalouden tulevien haasteiden ja sopeutumiskeinojen identifioimiseksi. Näihin kuuluvat paitsi kasvipohjaisten tuotteiden suosion nousu, lihan käytön kansainvälinen kasvu myös keinolihan (cultured meat) ja kasvipohjaisen keinoproteiinin (esimerkiksi solar food) läpimurto. Tämän arvioidaan olevan välttämätöntä kasvavan väestön ruokkimiseksi. Samalla sen on arvioitu heikentävän radikaalisti erityisesti kotieläintalouden kannattavuutta. Optimistisimmat arviot läpimurrosta vaihtelevat 5-15 vuoden aikajänteellä. Juuri kasviproteiinien osalta Suomi on mukana kehityksen eturintamassa, mutta tätä ei ole otettu toistaiseksi huomioon Suomen strategioissa.

Ilmastopaneelin erilliskorostuksia

Seuraavassa eräitä lisäteemoja suhteessa niihin, joita Luonnonvarakeskus esittää. Osa näistä teemoista ovat päällekkäisiä yllä esitettyjen korostusten kanssa.

Maatalous

- ❖ Minkälaisia ketteriä toimia voidaan tehdä, jotta ilmastopoliitiikan tarpeisiin voidaan vastata myös muuten kuin harvoin uudistuvan CAP-politiikan kautta? Jos jo CAP-tukikauden alussa nähdään puutteita esimerkiksi tehokkaiden keinojen houkuttelevuudessa, tulisi olla mahdollisuus suunnitella lisätoimia tai suunnata rahoja uudestaan päästövähennysten varmistamiseksi.
- ❖ Miten tukien kustannustehokkuutta voidaan parantaa esimerkiksi ottamalla maalaji huomioon maaperän hoitoon liittyviä toimia kohdistettaessa?
- ❖ Kuinka tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa huomioidaan edellä mainitut disruptiiviset teknologiat ja radikaalit uudet proteiinien tuotantomuodot?

Metsätalous

- ❖ Miten ohjauskeinot, kannustimet ja markkinat vaikuttavat metsien ja maaperän hiilivarastojen vahvistamiseen? Onko metsiä, joita ilmastokestävyyden nimissä kannattaa jättää metsätalouden ulkopuolelle?
- ❖ Mitkä ovat ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvien tuhoriskien vaikutukset resilienssiin ja ilmastokestävyyteen?
- ❖ Miten edistetään puun käyttöä pitkäaikaisiin tuotteisiin ja sivuvirtojen hyödyntämistä? Miten substituutiohyödyt ja puun kaskadikäyttö vaikuttavat ilmastokestävyyteen?
- ❖ Millaisia ovat metsien eri käyttömuotojen yhteensovittamisen alueelliset vaikutukset ilmastokestävyyteen?

Maankäytön muutos

- ❖ Pellonraivauksen ja metsittämisen seuraukset – jos peltoja metsitetään, miten huolehditaan, ettei peltoa raivata muualla (hiilivuoto) ja toisaalta ettei heikennetä merkittävästi luonnon monimuotoisuutta?
- ❖ Millaisia tuotantomuutoksia päästövaikutuksineen systeemitasolla tapahtuu, kun maankäyttö muuttuu ilmastotoimien ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen seurauksena?